

На „ти“ ли сте с мобилните телефони?

мобилни телефони, мрежи и приложения

klicksafe.de

Умения за по-безопасно ползване на мобилни телефони и Интернет

handysektor.de
smart + mobile

Съдържание:

Увод: На „ти“ ли сте с мобилните телефони? 4

1. Детето ми иска мобилен телефон - каква е подходящата възраст за това? 6
2. Кога детето ми е готово да има мобилен телефон с достъп до Интернет? 8
3. Какво трябва да знам за закупуването на мобилен телефон? 10
4. Има ли мобилни телефони специално за деца? 13
5. Кой е подходящият тарифен план? 14
6. Какво е „приложение“ и кои са популярните приложения? 17
7. Какво трябва да знам за приложенията? 19

   Проверка на приложения 22
8. Как мога да намеря подходящи приложения за деца? 24
9. Има ли настройки или филтриращи приложения за родителски контрол? 25
10. Как могат децата ми да защитят личната си информация? 27
11. Как мога да направя мобилния телефон на детето ми още по-безопасен?..... 29
12. Какво означават „онлайн тормоз“, „инсценирано насилие“ и „секстинг“? 31
13. Детето ми трябва ли да е запознато с правните аспекти, свързани с използването на мобилен телефон?..... 34
14. Какви ценови капани дебнат? 36
15. Какво означава „роуминг“? 39
16. Вредно ли е облъчването от мобилните телефони? 41
17. Какво трябва да направя, ако телефонът се счупи? 42
18. Какво трябва да направим аз или детето ми при кражба на телефона? 43
19. Детето ми пристрастено ли е към телефона си? 44
20. Как може детето ми да използва мобилния си телефон при спешност? 46
21. Как може един мобилен телефон или смартфон да се превърне в инструмент за творчество? 47
22. Какви мобилни устройства осигуряват достъп на детето ми до Интернет? 49
23. Къде мога да намеря речник с терминология в областта на мобилните телефони? 50

Мобилните телефони: 10 съвета за родителите 51

Мобилните телефони: 10 съвета за децата и младежите 53

Приложенията: 10 съвета за деца и младежи 55

Правна информация 57

Печат 58

Увод: На „ти“ ли сте с мобилните телефони?

Децата и младежите могат да са в интернет, докато са вкъщи, спокойно седнали на дивана, на автобусната спирка или в училищния коридор. Днес те разполагат с достъп до интернет почти навсякъде и по всяко време. Мобилните телефони, които преди бяха средство за провеждане на разговори, сега са умни устройства с пълен достъп до интернет. Децата искат да имат мобилен телефон от все по-ранна възраст и желанието им се подсилва от това, че голяма част от техните връстници вече разполагат с мобилен телефон.

Какви са последиците от тази революция? Преди няколко години родителите все още можеха да следят ползването на интернет от децата им на домашния компютър. Днес те трябва от самото начало да поставят ясни правила на децата за това как да използват интернет. Дори и с програма за родителски контрол, предназначена за мобилни устройства, родителите имат по-малко пряк контрол върху времето, което децата прекарват в интернет и над съдържанието, което разглеждат. Ето защо е важно децата и младите хора да притежават умения за отговорна и безопасна употреба на мобилни устройства.

Децата не са единствените, които настояват за мобилен телефон. Много родители се чувстват по-спокойни, когато закупят телефон за децата си. Той им дава възможност да се свързват с тях по всяко време и дори да проверяват къде се намират. Естествено, когато имат мобилен телефон, и за децата е по-лесно да се свържат с родителите си, ако имат проблем или искат да попитат нещо.

Мобилният телефон - мултимедийно, многофункционално устройство

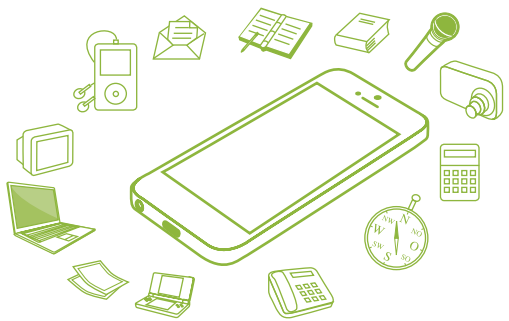

Не бива да забравяме, че прекаленият родителски контрол рядко помага - той не само че може да подразни децата, но им пречи да развиват самостоятелността си.
За да се подходи към тази тема по един балансиран начин, който е от полза и за двете страни, си струва да се разгледат мобилните устройства и от гледната точка на децата и младежите. За тях мобилният телефон е много повече, отколкото средство за разговори с другите. Тъй като обикновено не трябва да го делят с никого, той се превръща в техен личен мултимедиен инструмент с безчет функции (Вижте илюстрацията „Мобилният телефон - мултимедийно, многофункционално устройство“ – стр. 4). Пишейки съобщения и обаждайки се на приятелите си, децата организират деня си, ангажиментите и срещите си и се осведомяват за новостите в живота на близките си. Мобилният телефон е и личен център за забавления - винаги е под ръка за слушане на музика, за гледане на видео и филми или за игри. Специалните моменти могат да бъдат уловени с камерата на телефона; децата могат да поставят себе си или приятелите си под „светлината на прожекторите“.

Оборудван с интернет достъп, мобилният телефон се превръща в източник на информация. Освен всичко това той е модерен аксесоар и показва, че децата са пораснали: видим знак за принадлежност към групата от връстници и честа тема на разговор.
Важно е да отчитате всички тези аспекти, когато засегнете темата за мобилните телефони вкъщи и заедно да изработите правила за отговорно поведение, които са съобразени с възрастта на децата. Когато детето Ви осъзнае, че не целите само да упражнявате контрол, а сте истински заинтересовани от начина, по който то използва мобилния си телефон и че винаги може да се обърне към Вас, ако има въпроси, сте положили най-добрата основа за откриване на нови медийни светове заедно и безопасно.
Затова се надяваме, че настоящата брошура ще е полезна и за родителите, и за техните деца. Включили сме въпроси, които вълнуват много от родителите, и предлагаме отговори и решения, които могат да Ви помогнат да подготвите детето си за мобилния интернет. Брошурата е изготвена така, че да Ви улесни в търсенето на конкретни отговори по теми.

Съвет:

- Ако разгледате тази публикация на www.safenet.bg, ще можете да кликвате върху линковете и да ги запазвате като отметки или любими.

1. Детето ми иска мобилен телефон - каква е подходящата възраст за това?

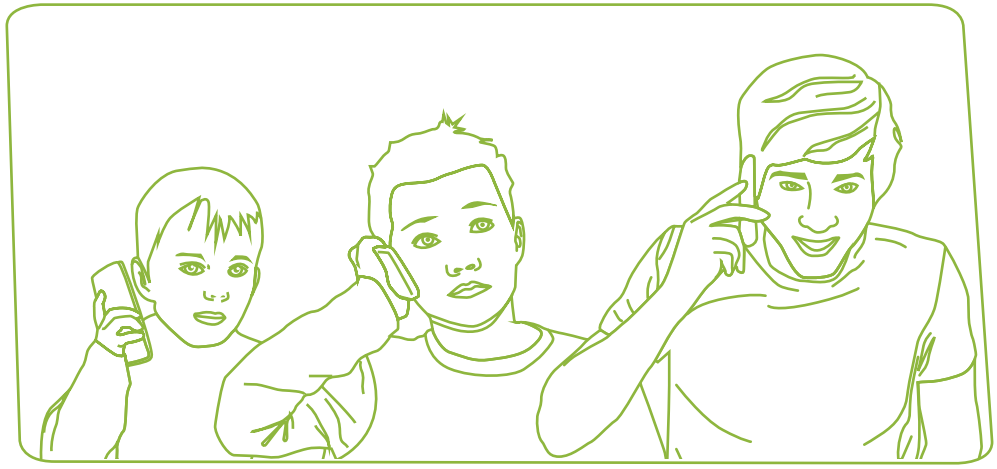

Като родители е напълно нормално да искате да се осведомите кога децата са готови да имат мобилен телефон. За много родители, подходящото време детето да получи собствен мобилен телефон е когато завърши начално училище. На този етап учениците често трябва да пътуват по-дълго до училище. Можете да се свързвате с тях по-лесно и те също могат бързо да Ви потърсят или да Ви изпратят съобщение.

За тях обаче мобилният телефон е много повече от начин за свързване с другите и за обмен на информация. Той е символ на статус и нещо, за което говорят с приятелите си: той изпълнява и социална функция. Дори ако натискът от връстниците е голям („всички имат телефон“), можете да решите, че детето Ви трябва да изчака, преди да получи свой собствен телефон. .

Има смисъл да купите мобилен телефон на детето си, ако смятате, че то може да го използва отговорно. Но как да разберете дали детето Ви е узряло за това? Преди всичко детето трябва да е придобило достатъчно опит в боравенето с различните функции на телефона (Вижте илюстрацията - „Мобилният телефон - мултимедийно, многофункционално устройство“, стр. 4), като ги е използвало заедно с Вас. Колкото по-необезопасени функции предлага устройството, с толкова повече умения трябва да разполага детето. Уверени ли сте, че детето Ви разполага с необходимите умения? Детето може ли да използва по безопасен начин други устройства, като например компютър? Знае ли за какво да внимава, когато става въпрос за поверителност на личната информация? Например, детето трябва да знае кога е безопасно да разкрие лична информация (телефонен номер, адрес...) и кога трябва да внимава. Освен това е важно децата да имат някакви базови умения за боравене с пари и за разбиране на тяхната стойност като например да умеят да харчат джобните си разумно.

Трябва да обърнете специално внимание на познанията за онлайн безопасност на детето, ако мобилният телефон е с достъп до интернет. Тези устройства му позволяват да влиза в интернет по всяко време (вижте „Кога детето ми е готово да има мобилен телефон с достъп до интернет?“, стр. 8).

За да обобщим, ако сте уверени, че детето Ви е достатъчно запознато с функциите на мобилния телефон, че ще спазва правилата, които сте установили заедно, и знае, че ако има проблем, винаги може да се обърне към Вас, тогава то е готово за първия си мобилен телефон.

Съвет:

- Темата за мобилните телефони вълнува всяко семейство. Не сте сами! Попитайте хората, които познавате, включително други родители, как те решават този въпрос. Може да организирате училищна дискусия на тема „Безопасно използване на мобилните телефони“.

2. Кога детето ми е готово да има мобилен телефон с достъп до интернет?

За съжаление не съществува категоричен отговор на този въпрос. Всичко зависи от общото развитие на Вашето дете и опита му с подобни устройства. Когато детето Ви вече може да използва интернет безопасно, разумно и отговорно, и има достатъчно опит с интернет на домашния компютър, тогава можете да помислите за смартфон. Закупувайки смартфон (с всичките възможности, които той предлага), Вие давате големи правомощия, но и възлагате големи отговорности на децата си: те ще имат неограничен достъп до интернет. Дори тарифният план, който сте избрали, да не включва интернет потребление, детето Ви може да се възползва от свободните мрежи в заведенията или от безжичния интернет на приятелите си.

Можете да изготвите договор за употреба (вижте полезните връзки) заедно с детето си и да въведете ясни правила, които да помогнат на детето по-добре да разбере за какво трябва да внимава, когато използва интернет.

В зависимост от операционната система на телефона (вижте „Какво трябва да знам за закупуването на мобилен телефон?“, стр. 10) можете да ограничите достъпа до интернет с помощта на специално приложение или като използвате определени настройки (вижте „Има ли настройки или филтриращи приложения за родителски контрол?“, стр. 25) – но най-безопасният филтър е този „в главата“. Детето Ви трябва да знае какви правила важат в интернет и да ги е преговорило с Вас.

При смартфоните е препоръчително да инсталирате антивирусна програма и приложение за архивиране на данните. Но преди всичко децата трябва да знаят как да използват приложенията безопасно и какви са евентуалните рискове. Например: не всеки знае, че дори безплатните игри могат да доведат до разходи („Какви ценови капани дебнат?“, стр. 36).

Повече за безжичните мрежи можете да научите на сайта на PCWorld: http://pcworld.bg/12174_

Съвети:

- Не давайте на детето си смартфон, докато не се уверите, че е запознато с начина, по който функционира интернет и с рисковете, които крие. Освен това трябва да сте уверени, че детето Ви се придържа към установените заедно правила за използване на мобилното устройство.
- Обяснете на детето, че обществените безжични мрежи не са защитени и през тях достъпът на трети лица до телефона е напълно възможен.
- Заедно с детето разучете как да ползвате интернет и смартфона разумно и отговорно и договорете определени правила.

Полезни връзки:

- Примерен семеен договор за отговорно ползване на интернет - http://www.childdef.com/bg/family-contract.html
- Приложения за защита на устройства с операционна система Андроид - http://www.slideshare.net/avelk/android-17796125
- Онлайн класация на програми и приложения за родителски контрол за компютри и мобилни телефони (без български език, но лесна за ползване – според възрастта на детето, устройството и избор дали да е платена или безплатна) - http://sipbench.eu/

3. Какво трябва да знам за закупуването на мобилен телефон?

Попитайте детето какво иска да може да прави с мобилния си телефон и направете избор, съобразявайки се с отговора, който ще получите. Освен типичните опции за провеждане на разговори и писане на съобщения почти всички модели телефони имат вградена камера и видео функция, както и възможност за слушане на музика.

Едновременно с това трябва да помислите какви правомощия предоставяте на детето - трябва ли да може да използва интернет по всяко време и навсякъде или има нужда от още малко практика, преди да му се даде пълна свобода? Започнете като изберете обикновен модел смартфон. Имайте предвид, че дори и най-обикновените устройства позволяват достъп до интернет - или мобилен (от оператора), или чрез общодостъпни безжични мрежи, например в заведенията. Ако не желаете мобилно устройство, което поддържа интернет, поинтересувайте се за алтернативни варианти или за опциите за блокиране на достъпа до интернет.

Смартфонът е подходящ за деца и младежи, които вече имат представа за боравенето с пари и използването на интернет. Попитайте детето си какви смартфони използват приятелите му и по-конкретно кои са актуалните операционни системи. В зависимост от операционната система на телефона има различни приложения (малки допълнителни програми за смартфоните). Четирите най-често срещани операционни системи са Андроид (на Гугъл), Уиндоус фон (на Майкрософт), iOS (Епъл, айфон) и Блекбъри (Блекбъри). Таблицата по-долу дава представа за различните операционни системи и техните характеристики.

Въпреки това броят, качеството и съвместимостта на приложенията не са единствените съображения за закупуване на мобилен телефон. Възможността за избор на устройства със съответната операционна система също е от значение. Ако има богат избор на устройства от различни производители, ще намерите оферти в различни ценови диапазони. Например има сравнително малко устройства (само айфони) с операционна система iOS. Същото важи и за операционната система Блекбъри. При мобилните телефони с операционни системи Андроид и Уиндоус фон има по-голям избор - различни производители и разнообразни цени.
Мобилните оператори често предоставят избор при сключването на договор - можете да закупите телефон или да го вземете на изплащане за определен срок. Преценете дали това Ви устройва. Също така можете да спестите пари, като дадете на детето телефон, който е бил на член от семейството. Разбира се, в повечето семейства родителите са тези, които получават мобилни телефони от децата си, за които най-последният модел е символ на статус. Ето защо е още по-важно детето да е наясно каква е стойността на мобилния телефон, а защо не и да раздели разходите за него с Вас.

Сравнение на операционните системи

	iOS	Андроид (Android)	Уиндоус фон (Windows Phone)	Блекбъри (Blackberry)
Приложения и виртуални магазини				
Име на виртуалния магазин	Apple App Store	Google Play	Windows Phone Store	Blackberry World
Начини на плащане	Кредитна карта, ваучери	Кредитна карта, телефонна сметка	Кредитна карта, PayPal и Microsoft точки	Кредитна карта, PayPal, мобилна фактура
Потребителска регистрация	Apple ID	Регистрация в Google	Регистрация в Microsoft	BlackBerry ID
Достъпни приложения	1.000.000 (10/13)	1.000.000 (06/13)	160.000 (06/13)	100.000 (03/13)
Тестване на приложения	Преди публикуването им	След публикуването им	Сертификация преди публикуване	Сертификация преди публикуване
Специални характеристики	Връзка към iTunes		Възможно е приложенията да бъдат тествани	Може да има безплатни приложения
Други магазини?	Не	Да, например Amazon	Не	Да
Устройства				
Избор	Малък избор на телефони: само iPhone-и	Много телефони от различни производители и в различни ценови диапазони	Много телефони от различни производители	Малък избор на телефони: само BlackBerry
Друго	Няма гнездо за карта памет, ограничени Bluetooth функции	Много интерфейси в зависимост от устройството		Карти памет, работещи само с версия Уиндоус 8

	iOS	Android	Windows Phone	Blackberry
Операционни системи				
Удобство за използване	Много лесна, по интуиция	Лесна, с леки разлики в зависимост от устройството	Много лесна, по интуиция, ефективна	Лесна
Актуализации	Чести нови функции и за по-старите модели	Понякога се чака дълго време, преди производителят да направи някакви подобрения или пък вече няма достъпни актуализации	Единна система за актуализации	Единна система за актуализации
Забележки	Няма Flash Player, възможност за корекции	Индивидуални настройки на дисплея	Много бизнес функции, ограничена мултимедийна функционалност	Няма Flash Player, няма офлайн синхронизация

Забележка: По-подробно за различните операционни системи и техните качества можете да видите на сайта на PCWorld: http://pcworld.bg/8163_izdirvat_se_najdobrite_operacionni_sistemi_za_smartfoni

Съвети:

- Когато избирате модел, вземете като отправна точка нивото на познания на детето Ви и неговите желания. Ако детето има представа за боравенето с пари и използването на интернет, то можете да помислите за смартфон.
  Когато купувате мобилен телефон, проверете дали операционната система и приложенията съответстват на нуждите на детето Ви и дали има устройства в желания от Вас ценови диапазон.
- Разучете възможностите на мобилния телефон заедно или пък оставете детето да Ви покаже какво може да прави устройството.

Полезни връзки:

- За информация, мнения, отзиви и съвети за избор на мобилен телефон са много полезни онлайн-форумите, като например този:
  https://www.kaldata.com/forums/forum/155-съвети-при-избор-на-телефон/

4. Има ли мобилни телефони специално за деца?

Да, различни производители предлагат мобилни телефони за деца. Те могат да имат значително по-ограничен брой функции от обикновените телефони. Тези устройства обаче не са особено популярни, тъй като дизайнът им е доста по-различен. Много деца биха предпочели „истински“ телефон, т.е. такъв, какъвто ползват възрастните, а не детска версия. Най-вероятно децата ще се притесняват, че другите ще им се подигравт за телефона.

Съвет:

- Децата могат и трябва да се научат да използват отговорно мобилните си телефони. По-добре е да им вземете „истински“ телефон и да установите ясни правила за използването му, отколкото Вие да налагате избор на телефон. Не трябва да давате мобилен телефон на детето си, докато не сте сигурни, че може да го използва правилно и отговорно. За децата, които имат по-малко опит, е добре да се възползвате от допълнителните филтри, приложенията за защита и опциите за блокиране на услуги от оператора. (Вижте „Има ли настройки или филтриращи приложения за родителски контрол?“, стр. 25).

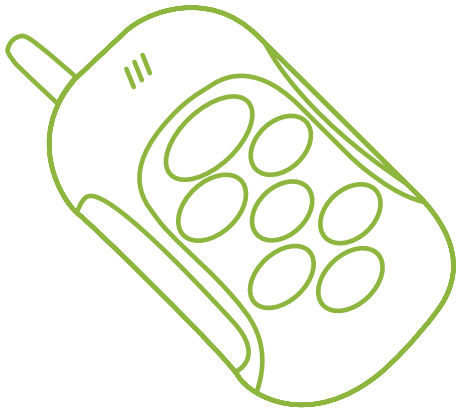

5. Кой е подходящият тарифен план?

Подходящият тарифен план е този, който отговаря на познанията и нуждите на детето Ви. Преди да проучвате различните оферти, поговорете с детето за нуждите му, свързани с изпращането на съобщения, провеждането на разговори или използването на интернет.

За начинаещи препоръчваме предплатена карта. „Предплатена услуга“ означава, че телефонът се зарежда с определена сума, която може да бъде използвана за провеждане на разговори и изпращане на текстови съобщения. След като сумата бъде изчерпана, провеждането на разговори и изпращането на съобщения е възможно само след презареждане. Това е добър начин детето Ви да научи за разходите, свързани с мобилните телефони, особено ако то трябва да покрие част от тях. Допълнително предимство на предплатените услуги е, че няма договор с фиксиран срок и те могат да бъдат прекратени по всяко време.

Все повече мобилни оператори предлагат добри пакети, които включват определен брой безплатни минути и текстови съобщения. В зависимост от модела на потребление, тези пакети могат да бъдат много изгодни. Това важи особено ако детето има близки приятели, които са към същия оператор, тъй като често текстовите съобщения и обажданията в рамките на същата мрежа са безплатни или с много по-ниски цени. Попитайте други родители за какви тарифни планове са чували. Имайте предвид, че сметката ще нарасне, след като бъдат изчерпани безплатните минути и съобщения. Освен това определени услуги или повиквания до други страни обикновено не са включени в пакета. Ако тарифният план включва мобилен интернет, скоростта на връзката може да намалее значително, след като бъде достигнат определеният лимит.

Попитайте мобилния оператор как може да проверявате текущото си потребление. Няколко са най-честите начини за проверка - използване на кратки пароли (които операторът ще Ви каже), обаждане по телефона, използване на специално приложение или проверка в потребителския Ви профил на уебсайта на мобилния оператор. Уговорете се с детето да следи сметката си. За да избегнете достигане на кредитния лимит още в началото на месеца, сравнете различните оферти предварително и поговорете с детето си за разходите за телефонни обаждания, текстови съобщения или потреблението на интернет.

Освен предплатените услуги има и срочни договори, които обикновено са за 24 месеца и автоматично се подновяват, ако няма предварително подадено писмено предизвестие за прекратяване на договора. Важно е да прецените дали искате да се обвържете с даден оператор за по-дълго и да сте наясно кога изтича договорът Ви.

Ако детето Ви е по-голямо и използва телефона за повече разговори и сърфиране в интернет, е по-добре да му вземете фиксиран тарифен план (например месечна такса от 19,99 лева). В зависимост от договора тарифата може да включва неограничени разговори в рамките на всички мрежи, включително фиксираните; или неограничен брой текстови съобщения без допълнително заплащане. Не всички фиксирани тарифи обаче включват безплатни разговори към всички мрежи, което означава, че сметката Ви бързо може да се увеличи. Преди да встъпите в договорни отношения, проучете кои са важните мрежи (за връзка с приятелите и семейството) и кои могат да бъдат набирани безплатно.

Към срочния договор е възможно да се вземе и телефон с определен тарифен план. Месечна такса за телефона се начислява автоматично към крайната сметка. Затова детето Ви може да остане с впечатлението, че мобилният телефон върви безплатно към договора. Обяснете му, че много от модерните телефони са доста скъпи и всъщност не са безплатни, а се изплащат с месечната такса. Това ще му помогне да придобие по-добра представа за стойността на телефона. Разсроченото плащане може да Ви свърши работа. Смартфоните са много скъпи, ако се закупят без договор, но един месечен разплащателен план ги прави по-достъпни. Обсъдете с детето си дали месечните вноски са постижими в дългосрочен план.

Някои оператори имат специални тарифи за младите хора, но те често се различават съвсем малко (ако въобще се различават) от обикновените тарифи. Това изглежда е рекламна стратегия. Изберете вариант, който отговаря на нуждите Ви и вземете мерки да блокирате скъпите номера с добавена стойност.

Освен цените на услугите, трябва да проверите дали операторът има добро покритие. За селските райони това е от особена важност (вижте полезните връзки).

Съвет:

- Когато избирате тарифен план, съобразете го с нуждите на детето си. Ще провежда ли много разговори или ще използва интернет и ще праща повече съобщения? Кои са популярните тарифни планове сред приятелите на детето? Когато се сдобие с мобилен телефон, детето Ви може да започне да си води „мобилен дневник“, в който да записва обажданията си, текстовите съобщения и т.н. По този начин ще може по-добре да проследява разходите си за различни услуги.

Полезни връзки:

- Покритие на Виваком: https://www.vivacom.bg/bg/residential/ceni-i-uslugi/mobilni-uslugi/pokritie
- Покритие на Теленор: http://www.telenor.bg/bg/coverage-map
- Покритие на Мтел: http://www.mtel.bg/karta-na-pokritie

6. Какво е „приложение“ и кои са популярните приложения?

Приложението е малка програма, която се качва на мобилното устройство и се инсталира с определена цел. Има приложения за почти всякакви възможни цели - от новини, транспортни разписания и игри до забавления (крачкомери или виртуални фойерверки). В момента има стотици хиляди приложения и броят им нараства всекидневно.

Кои приложения са особено популярни сред младите хора? Най-популярни са чат приложенията за разговори и обмен на информация (например Скайп, Viber или WhatsApp): те позволяват бързо и директно изпращане на съобщения, снимки, видео клипове, емотикони и аудио съобщения до един или повече потребители. За разлика от обикновеното текстово съобщение, те изпращат съобщенията през интернет. Предимството е, че са безплатни, ако интернет потреблението е включено в тарифния план. Приложението Snapchat позволява обмен на снимки и има възможност да се определи времето, за което даден получател може да вижда получената снимка. Това ограничаване на времето, в което другите могат да виждат дадена снимка, е доста практично, но то може да насърчи изпращането на лични снимки или снимки с неприемливо съдържание. Има начини и средства за дългосрочно запазване на изображения, изпратени през Snapchat, затова детето Ви трябва да обмисля внимателно какви снимки изпраща през това приложение.

Има приложения за всички основни социални мрежи като Фейсбук или Instagram. Най-общо казано, всички функции, които са достъпни на компютър или в интернет, могат да бъдат използвани и на един смартфон.
Широката популярност на едно приложение обаче не бива да се бърка с неговата безопасност. Преди да инсталирате дадено приложение, трябва да си зададете няколко въпроса. Първият е дали трябва да заплатите нещо и ако да - колко (вижте въпрос 7).

Съвет:

- На този уебсайт можете да видите кои са най-популярните сред младите хора мобилни приложения за общуване: http://was-gb.wascdn.net/wp-content/uploads/2014/07/Mobile-Messaging-Chart-Blog.png

Полезни връзки:

- Пет мобилни приложения, от които родителите трябва да се страхуват: http://smartnews.bg/5-мобилни-приложения-от-които-родители/
- Поколение на мобилните програми: http://rhetoric.bg/app-generation-поколението-на-мобилните-програми
- Мобилни приложения мамят децата: http://technews.bg/article-28866.html#.VI1TliuUekE

7. Какво трябва да знам за приложенията?

Преди да инсталирате дадено приложение, трябва да си зададете няколко въпроса. Първият е дали трябва да заплатите нещо и ако да - колко.

Има най-различни бизнес модели за приложения като например:

- безплатни приложения;
- демо-приложения, които са безплатни, но имат ограничено съдържание или функции;
- платени приложения с неограничено потребление.

„Безплатно приложение“ не означава обезателно, че няма да доведе до разходи! Много „безплатни“ приложения предлагат допълнителни функции или рекламират платени предложения, които могат да генерират разходи (вижте „Какви ценови капани дебнат?“, стр. 36). Освен това кликването върху даден уебсайт може да препрати потребителя към уебстраници, които не са подходящи за деца и младежи.

Много приложения получават достъп до определена информация на смартфона или могат да изпълняват специфични функции. Когато ги инсталирате, Вие давате съгласието си за това. При телефоните с Android, правата за достъп се изписват на мобилния телефон преди инсталацията. При iOS на Apple това не е така. Как можете да разберете кои права за достъп са наистина необходими? Едно навигационно приложение например се нуждае от достъп до функцията за локализиране на мобилния телефон, за да определи местоположението и маршрутите. Без тази функция то не би сработило. Но дали една игра трябва да има достъп до списъка Ви с контакти или до снимките Ви? Често не е много ясно как приложенията използват тези данни и дали не ги предоставят на трети страни.

Вие и детето Ви трябва да прегледате правата за достъп (поне при Android) и да прочетете Общите условия.

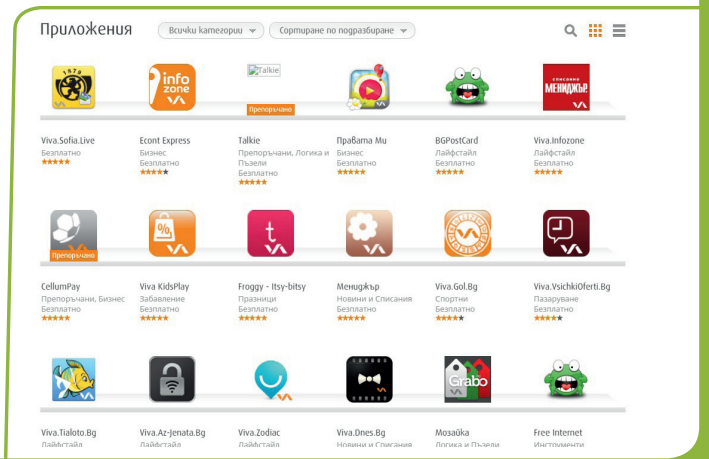

Ако приложението изисква достъп до нетипични данни или функции и иска съгласието Ви за прекалено много права, трябва да се отнесете скептично. Трябва да сте особено внимателни, ако приложението изпраща съобщения самостоятелно, активира покупки или има достъп до телефония указател. Ако се съмнявате, не го инсталирайте, а потърсете друга алтернатива.

Важно: Много приложения разширяват правата си на достъп при актуализация. Приложенията не трябва да се актуализират автоматично: те трябва само да Ви препоръчват подходящи актуализации. Вие или детето Ви сте тези, които решават дали дадена актуализация да се осъществи или не.

По принцип препоръчваме да не прекалявате с приложенията. Ако детето инсталира само тези приложения, които ползва най-често, то ще може по-добре да проследи какъв достъп им се предоставя. Трябва да изтриете от телефона всички приложения, които вече не ползвате.

Винаги на пазара има нови и невероятни изобретения (детективски приложения, ...) които, например, твърдят, че могат да Ви разкрият къде се намират приятелите и познатите Ви. Не се подвеждайте. Все още не е възможно да се локализират хора. Трябва да избягвате да инсталирате такива приложения, ако поискат достъп до списъка с контактите Ви, Вашето местонахождение или подобни лични

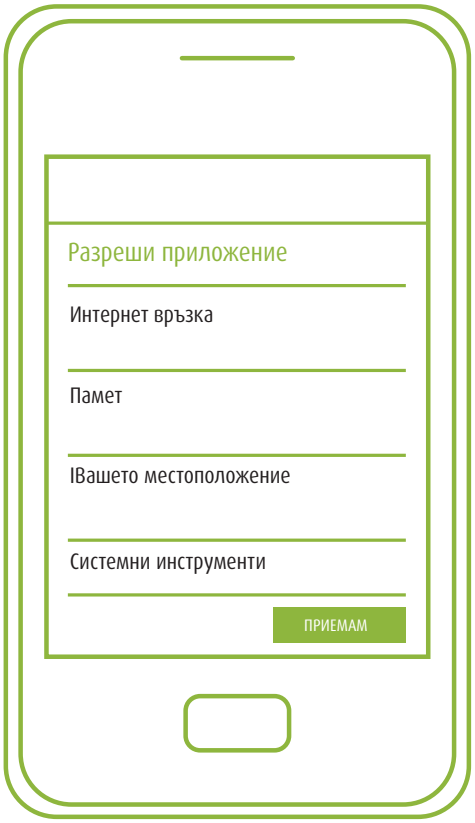

данни. Придържайте се към приложенията, които се предлагат в официалните виртуални магазини за приложения като например Google Play (за Android) или Windows Phone (за Windows Phone); за iPhone-ите са достъпни приложения само от магазините на Apple. За мобилните телефони с операционна система Android е препоръчително да блокирате „неизвестните източници“ в настройките за сигурност. Добре е внимателно да проверявате приложенията дори и в официалните магазини за приложения (вижте „Проверка на приложението“, стр. 22).

Не забравяйте - това, че едно приложение е популярно или има няколко положителни коментара и оценки, не означава задължително, че доставчикът е сигурен или надежден.

Съвети:

- По-малките деца не трябва да разглеждат и инсталират приложения сами, а трябва да го направят заедно с Вас. Това важи особено за скъпите приложения.
- Детето Ви разполага ли с достатъчно опит, за да преценява и инсталира приложения самостоятелно? Уверете се, че е запознато с „Проверката на приложения“ (стр. 22)! По този начин детето Ви може да бъде по-критично и да преценява по-добре, преди да инсталира някое приложение. На страница 55 в края на брошурата има 10 съвета за приложения, които можете да разгледате и обсъдите с Вашето дете.
- Закупени приложения могат да бъдат върнати при определени условия! Повече информация например за приложенията на Епъл може да бъде намерена на: http://support.apple.com/bg-bg/HT4009. Инсталирайте приложение, което да следи за правата на достъп на другите приложения (вижте линковете).
- Не забравяйте да почиствате паметта на телефона си регулярно. Приложенията, които вече не се ползват, трябва да бъдат премахвани редовно. Ако не го правите - лесно ще им изгубите края.

ПРОВЕРКА НА ПРИЛОЖЕНИЯ

Какво трябва да проверите преди да инсталирате дадено приложение?

- Защо искам да инсталирам приложението? Наистина ли ми трябва?
- Приложението от официален виртуален магазин за приложения ли е?
- Приложението изглежда ли автентично? Приложението лесно ли може да бъде намерено? Описанието грамотно ли е написано?
- Кой е доставчикът му? Надежден ли е? Какви други приложения предлага?
- Как другите потребители оценяват приложението? Има ли някакви коментари за чести проблеми и грешки?
- Някои от приятелите или познатите ми инсталирали ли са такова приложение? Какъв е техният опит?
- Какво впечатление правят предварителните снимки във виртуалния магазин за приложения?
- Има ли оценки и коментари на потребители извън виртуалния магазин за приложения? Има ли данни от тествания или други подобни?
- Какви права за достъп изисква приложението? Уместни ли са?
- Какъв е бизнес моделът на приложението? Трябва ли да доплащате за допълнителни функции?
- Какво гласят Общите условия?
- За какви възрасти/нива е подходящо това приложение?
- На какви езици е достъпно приложението?

ПРОВЕРКА НА ПРИЛОЖЕНИЯ

Какво трябва да проверите при използването на приложението?

- Приложението отговаря ли на очакванията ми?
- Какви са впечатленията ми за начина, по който изглежда менюто?
- Приложението работи ли, без да забива и да дава грешка?
- Има ли възможност да докладвам, ако нещо не работи? Ще получа ли своевременен отговор?
- Има ли клауза за защита на личната ми информация?
- Приложението предоставя ли данни на трети страни? Има ли досадни реклами и изскачащи прозорци? Какъв вид продукти или съдържание се рекламират?
- Необходими ли са ми допълнителни приложения? Трябва ли да доплащам за още функции? Ясно ли е кои са допълнителните покупки?
- Възможно ли е потребителят да прецени до какви данни може да има достъп приложението? Ненужно разширени ли са правата за достъп при извършването на актуализация?

Какво още трябва да знаете за приложенията за общуване и мрежови дейности (чат-приложения, приложения за социални мрежи и др.)?

- Възможно ли е да докладвам за неприемливото поведение на даден потребител?
- Ще бъде ли забранено на подобни потребители да използват приложението след неколкократни сигнали за злоупотреби?
- Приемат ли се сериозно съобщенията за неприемливо поведение и бързо ли се реагира?
- Възможно ли е да блокирам достъпа на други потребители до моя профил?
- Има ли насоки за това кое поведение е неприемливо?
- Възможно ли е потребителите на приложението да виждат номера ми или тази опция може да бъде блокирана?

8. Как мога да намеря подходящи приложения за деца?

Има много приложения за малки деца. Дали те са подходящи за Вашето дете зависи от неговите предпочитания, познания и опит с дигиталните игри. И разбира се, приложенията за деца не трябва да показват неподходящо съдържание. В момента, за съжаление, не е задължително приложенията да предоставят информация за каква възраст са препоръчителни. Следните критерии могат да Ви помогнат да прецените едно приложение, преди да го инсталирате.

Приложение, което е подходящо за деца:

- не съдържа насилие, а има подходящо за възрастта съдържание;
- е с опростен дизайн; лесно се използва; написано е на подходящ език, съобразен с възрастта им и няма прекалено много текст;
- разпалва въображението и любопитството на детето Ви;
- няма реклами или препратки към социални мрежи, рекламни сайтове, магазини за приложения и предложения, които не са подходящи за деца;
- не предполага допълнителни платени услуги - например специални играчки или игри, които могат да бъдат закупени директно чрез приложението: така наречените in-app покупки (макар че за подобно закупуване е необходимо първо на телефона да има създаден акаунт за плащания, свързан с кредитна или дебитна карта);
- може да се използва без Интернет връзка.

Съвет:

Попитайте детето си защо иска това приложение и за какво ще го използва. Приложенията са особено привлекателни, когато са популярни сред връстниците. Разгледайте приложението много внимателно, преди да разрешите на детето си да го използва (вижте „Проверка на приложения“, стр. 22). Проверете дали приложението отговаря на критериите, посочени там. Ако имате колебания, винаги можете да намерите алтернативен вариант.

Полезни връзки:

Повече за моделите за генериране на печалба чрез приложения можете да прочетете на сайта B2BLessons:
http://b2blessons.net/как-да-печелим-от-мобилно-приложение/

9. Има ли настройки или филтриращи приложения за родителски контрол?

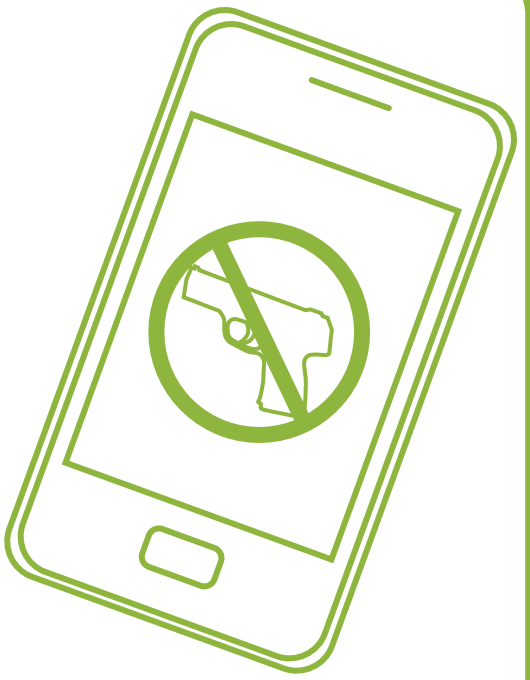

Има различни приложения, които правят смартфоните, таблетите или айфоните, айпадите и айподите по-безопасни за децата. Съответните приложения ще зависят от операционната система на устройството.

По-новите устройства на Apple използват операционната система iOS, така че възможностите за настройки са подобни на тези за iPhone, iPad и iPod (touch). Специфичните функции (камера или бразузър) могат да бъдат блокирани или позволени. Освен това iPhone може да позволи инсталиране на приложения само с парола, която можете да запазите в тайна. Това означава, че детето Ви ще има нужда от Вашето съдействие за инсталирането на нови приложения. В Apple App Store приложенията имат етикет с възрастта, за която са препоръчителни. Там можете да зададете възрастовата група на детето. Инструкции за настройките могат да бъдат намерени в раздела с полезни връзки.

Мобилните телефони с операционна система Android са най-широко разпространени. Съдържанието в Google Play Store може да бъде филтрирано. Рейтингите за ниска, средна и висока възраст са свързани със съдържанието на даденото приложение (например насилие или интимни теми). Все пак е най-добре да не разчитате прекалено много на тези оценки, а да си изградите свое собствено мнение за приложението. Можете да сложите парола за достъпа в Google Play Store, която да попречи на детето Ви да закупува приложения. Операционната система Android предоставя и други настройки за родителски контрол, но само след инсталирането на определени приложения.

Ако имате устройство, което използва операционна система Windows Phone (Mi-

crosoft) можете да направите „детски кът“, от който да контролирате позволените приложения, музика, видео клипове и игри за детето Ви. Сайтът на Microsoft (вижте връзките) Ви дава възможност да определите какви приложения може да сваля детето Ви.

Съвети:

- Употребата на програми за родителски контрол спомага за това по-малките деца, които използват смартфони или таблети, да са по-защитени при използването на интернет. Те обаче не гарантират стопроцентова защита. А по-големите деца няма да са особено щастливи от факта, че повечето възможности на телефона им са под родителски контрол и могат да поискат от приятелите си да използват техните телефони. Обсъждайте такива въпроси заедно, за да установите ясни правила за безопасно и отговорно използване на телефона и интернет. Редовните разговори и спазването на основните правила за безопасност са най-добрата форма на защита.

Полезни връзки:

- На сайта на европейския проект за класация на програми за родителски контрол можете да зададете възраст на детето, вид на компютърното устройство включително мобилен телефон и да видите препоръчани платени или безплатни приложения с оценка за тяхната ефективност: http://sipbench.eu/
- Филтър за безопасно търсене от Гугъл: https://support.google.com/websearch/answer/1636666?hl=bg
- Услугата „Детски кът“ за Уиндоус фон: http://www.windowsphone.com/bg-bg/how-to/wp8/people/set-up-kids-corner

10. Как могат децата ми да защитят личната си информация?

Защитата на личните данни ще бъде най-успешна, ако Вие и Вашето дете заедно изучите настройките за защита на мобилния телефон. Това включва защита на PIN-кода на мобилния телефон (персонален идентификационен номер) и заключване на екрана с цел предотвратяване на чужд достъп.

Проверете дали телефонът позволява въвеждането на код за заключване или заключване с фигура. Заключването с фигура е форма, която очертавате, като свързвате различни точки - правоъгълник, квадрат или букви. При смартфоните кодът или фигурата се въвеждат чрез дисплея. Въвеждането на подобна информация обаче оставя видими следи или пръстови отпечатъци. Ето защо детето трябва редовно да почиства екрана на телефона си или пък да използва парола за защита на телефона.

Ако е възможно мобилният телефон да бъде защитен с парола, Вие и детето Ви трябва да изберете сигурна парола, която детето може лесно да запомни. Един начин е да измислите изречение и да го съкратите. Например изречението „Безопасно използване на мобилни телефони през 2014!“ ще Ви даде съкращението „Бинмтп2014!“ Когато избирате парола е важно да използвате големи и малки букви, цифри и специални символи. Освен това паролата трябва да бъде подменяна редовно.

Мобилните телефони, и по-специално смартфоните, са малки компютри. По същия начин, по който защитавате компютъра си вкъщи, трябва да защитите смартфона на детето си. Необходимо е да имате и антивирусна програма.

Много деца и младежи съхраняват снимки, съобщения и контактна информация (които са им важни) на мобилния си телефон. Ако подобна информация бъде изгубена, това може много да ги разстрои. Полезно и разумно е редовно да архивирате данните от телефона на компютър. Контактите и снимките могат да бъдат копирани с помощта на софтуера, вграден в мобилните телефони. Снимките също могат лесно да бъдат прехвърляни чрез USB-кабел. Има различни приложения, които извършват редовно архивиране. За да се подсигурите допълнително, можете да заключите данните от картата памет на мобилния телефон, като използвате приложение за заключване. Операционните системи вече имат възможност за заключване на данните. Заключването на вградената памет може

да се активира от настройките. Добре е да се използва допълнително приложение за заключване за външните карти памет. То ще направи много трудно или дори невъзможно разчитането на данните, които съхранявате там. Важни данни като пароли никога не трябва да бъдат записвани и съхранявани в телефона.

Съвети:

- Настройките за сигурност на мобилните телефони са най-различни. Преди да зададете настройки на телефона, отделете време, за да разучите различните му опции заедно с детето.
- Обяснете на детето, че ако изгуби телефона си, е възможно съдържанието да бъде разгледано от други хора.
- Моля, вижте раздела „Как мога да направя мобилния телефон на детето ми още по-безопасен?“ на страница 19.

Полезни връзки:

- Най-сигурните мобилни антивирусни приложения: http://newhorizons.bg/blog/2013/01/mobile-antivirus-apps/
- Най-добрите антивирусни програми за Андроид: http://www.digital.bg/novini/най-добрите-антивирусни-програми-за-android-os-news42044.html

11. Как мога да направя мобилния телефон на детето ми още по-безопасен?

Често се случва потребителите на мобилни телефони по невнимание да позволят събирането и прехвърлянето на лични данни като контактна информация или текущо местоположение. За това може да са виновни не само операционните системи, но и приложенията. Договорете се с децата си да изключват всички приложения, които не ползват в момента; колкото по-малко приложения работят на заден план, толкова по-добре (и се пести батерията). Bluetooth е друг вариант за връзка, който мобилният телефон на детето Ви най-вероятно притежава. Bluetooth позволява безжичен обмен на данни между мобилни устройства, които са на разстояние от няколко метра. Специалните Bluetooth слушалки могат да прехвърлят музика или обаждания без кабел. Ако Bluetooth е включен, нараства опасността някой да получи достъп до личните данни от телефона. Поради тази причина Bluetooth трябва да се включва само когато е необходимо.

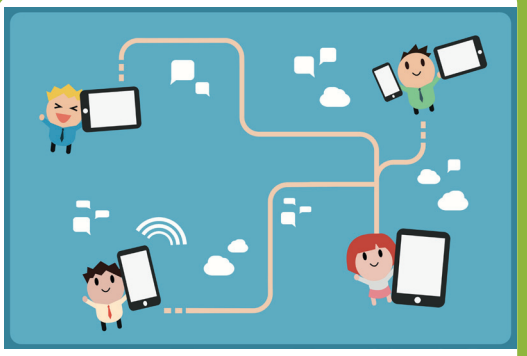

Bluetooth позволява прехвърляне на данни между различни устройства, когато са в обхват от няколко метра.

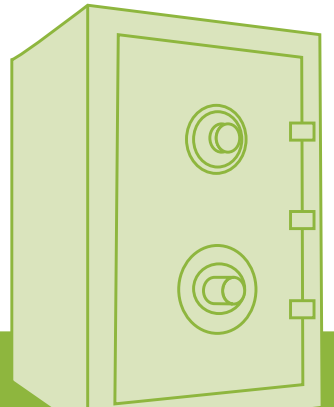

Същото важи и за функцията за безжични мрежи. Не забравяйте да деактивирате опцията за автоматично свързване с обществените безжични мрежи.

Повечето от тях не са защитени и позволяват проследяване на данните Ви от трети страни. Независимо от това, че са практични, обществените безжични мрежи трябва да бъдат използвани по-скоро по изключение, отколкото като правило.

Много приложения и операционни системи също имат достъп до текущото Ви местоположение. Те могат да създадат профил с местоположението на детето Ви (вижте полезните връзки).

Посъветвайте детето си да изключи прехвърлянето на GPS данни и другите услуги за локализация, когато не ги използва. Дори функцията камера на много мобилни телефони може да събира данни, като добавя местоположение към информацията, която се съхранява за снимката (т.нар. географски етикет - „geotag“). Вие можете да деактивирате настройката за географски етикет (геолокация) и е добре да го направите заедно с детето.

Преди да инсталирате дадено приложение, винаги проверявайте дали изисква достъп до местоположението Ви или до други поверителни данни (вижте „Какво трябва да знам за приложенията?“, стр. 19). Избягвайте приложения, които изискват такъв достъп, без да има очевидна нужда от това; ако искате да си свалите приложение за фенерче, например, то няма причина да се интересува от местонахождението Ви.

Съвети:

- Разгледайте заедно мобилния телефон на детето: Къде са различните настройки за свързване с безжични мрежи, Bluetooth и GPS позициониране?
- Друга тема, която трябва да обсъдите с детето, е сферата на личната информация. Поверителни данни по принцип не трябва да се съхраняват в мобилния телефон. Поговорете с детето си за информацията, която е особено важно да бъде защитена.

Полезни връзки:

- Как може да се злоупотреби с геолокацията на мобилния телефон: http://questona.com/tag/геолокация/
- Как работи геолокацията при Гугъл: http://www.google.bg/intl/bg/goodtoknow/familysafety/sharing/

12. Какво означават „онлайн тормоз“, „инсценирано насилие“ и „секстинг“?

Онлайн тормоз, инсценирано насилие („happy slapping“) и секстинг са изрази, които се използват все по-често в медиите. Но какво точно означават?

Онлайн или кибер-тормозът представлява преднамерено тормозене, обиждане, заплашване и унижаване на други хора чрез дигиталните медии (например по интернет и през мобилни устройства). Възможностите за злоупотреби нараснаха значително в резултат от многобройните начини, по които дигиталните устройства могат да бъдат използвани. Формите на онлайн тормоз са най-различни. Примерите включват изпращане на съобщения с обидно съдържание или чат с такова съдържание, създаване на фалшиви профили в социалните мрежи и публикуване и препращане на компрометиращи снимки или видеоклипове. За разлика от обикновените форми на тормоз, онлайн тормозът има определени специфики, които могат да подсилят ефекта му. Онлайн тормозът често е анонимен и може да включва денонощни атаки; може да достигне до голям брой хора за много кратко време. Човекът, който е обект на онлайн тормоз, не е защитен дори и в собствения си дом. Не трябва да си позволяваме подобно поведение и трябва да помним, че мобилните мрежи, които са винаги достъпни, могат да доведат до безразсъдно публикуване на неуместно или обидно съдържание.

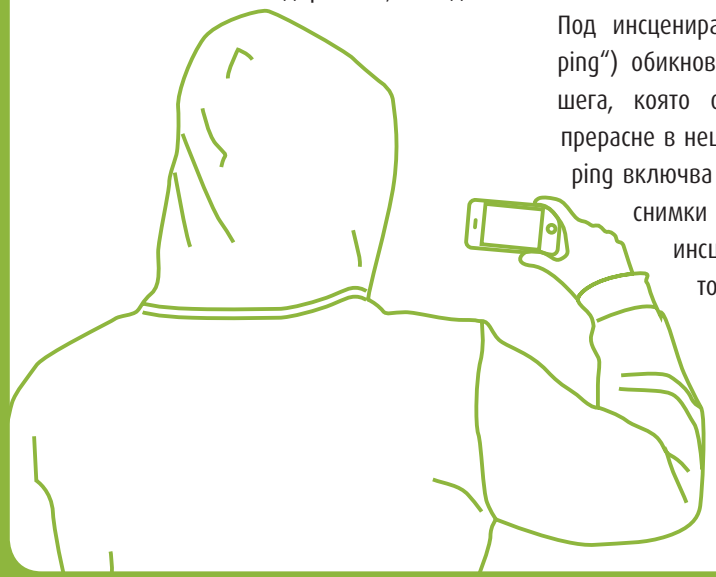

Под инсценирано насилие („Happy slapping“) обикновено се разбира безобидна шега, която обаче понякога може да прерасне в нещо по-сериозно. Happy slapping включва заснемането на видео или снимки на хора, подложени на инсценирани физически атаки, тормоз или бой, без целта да е нанасяне на действителна вреда. Впоследствие видеото или снимката се разпространява чрез мобилни устройства или по

интернет, което означава, че достига до голяма група от хора и привлича доста внимание.

Изразът „секстинг“ се отнася до изпращането на снимки и видео клипове със сексуално съдържание (показващи младите хора разголени и в предизвикателни пози), които играят ролята на доказателство за доверие или обич по време на една връзка. Ако някой снима сам себе си в предизвикателна поза, това се нарича още „секси селфи“. Подобни снимки често се препращат по приложения като SnapChat, които съхраняват снимките за определен срок (вижте „Какво е „приложение“ и кои са популярните приложения?“, стр. 17) Всъщност, тези снимки могат да бъдат съхранявани по-дълго, като се използват различни трикове. С други думи, винаги съществува опасност изпратените снимки, които са били предназначени само за партньора, да станат обществено достояние –например, ако бившето гадже реши да си отмъсти, след като е било изоставено.

Тъй като тези явления са много сложни, не е възможно да бъдат изчерпателно разгледани в настоящата публикация. За да научите повече, прегледайте полезните връзки.

Съвети:

- Струва си да обсъдите темата за онлайн тормоза и без детето да е участвало вече в такъв инцидент. Проучете кои са симптомите и характерните черти на онлайн тормоза. Защо да не организирате училищна дискусия на тема онлайн тормоз? Подходящи случаи за това могат да бъдат родителските срещи, часа на класа или пък уроците по психология и етика, ИКТ или човек и общество.
- Обяснете на детето, че най-личните снимки и коментари нямат място в интернет или в мобилния телефон, тъй като могат да се превърнат в потенциално средство за онлайн тормоз.
- Вдъхнете на детето си смелост да говори с Вас, ако се чувства застрашено от другите. Заедно можете да намерите решение. Проучете кои са възможните симптоми. Обръщайте се към учителите на детето при всеки инцидент.
- Говорете с детето си, за да е наясно, че в никакъв случай не трябва да участва в такива атаки. Въпреки че обидата не се изрича в лицето на другия и може да изглежда анонимна, от другата страна стои жив човек!
- Дигиталните медии нямат място в интимните взаимоотношения. Насърчете детето си да отказва всякакви молби за секси снимки или видеоклипове.
- Подчертайте, че детето винаги може да се обърне към Вас с всякакви въпроси за интернет или телефона и не е нужно да се притеснява, че ще му забраните да ги използва. В противен случай рискувате детето Ви да се опита само да се справя с такива проблеми и ситуацията да се влоши

Полезни връзки:

- По-подробно за онлайн тормоза можете да прочетете на сайта на европейския проект TABBY - http://bul.tabby.eu/
- В случаи на онлайн тормоз можете да се обърнете към Българската линия за онлайн безопасност, вижте на http://blob.bg/index.php?id=1871 Можете да говорите с консултант на кратък номер 124 123 за всички оператори с еднократно заплащане на 0,14 или 0,15 лв. независимо от продължителността на разговора, да се свържете с консултант през скайп на blobbg, да изпратите сигнал или запитване през онлайн-платформата www.helpline.bg или на имейл helpline@online.bg .

13. Детето ми трябва ли да е запознато с правните аспекти, свързани с използването на мобилен телефон?

За съжаление, да! Тъй като мобилните телефони предоставят толкова много възможности, нарушаването на закони (авторски права, защита на лични данни, обида и клевета) е много лесно. Освен това децата и младежите не винаги са наясно какво представляват правата на другите в интернет.

Детето Ви със сигурност не би искало други хора да го снимат и да публикуват снимките; неприкосновеността на собствения образ е законно право и важи в двете посоки. Детето Ви трябва да е наясно, че не може да публикува снимки, видео и аудио записи на други хора в интернет или да ги препраща през приложения като WhatsApp или Скайп без тяхното изрично съгласие.

Това правило си има изключения: например, когато снимката е групова (на демонстрация, концерт, мач) или когато присъствието на лицето на снимката или на записа е случайно и не е истинската причина, поради която те са направени. (Пример: Детето ви прави снимка на градинката пред НДК и на нея се вижда човек, който стои в близост.)

Законът забранява да се препращат снимки или видео клипове с насилие (например обезглавяване) или клипове с порнографско съдържание към мобилен телефон на непълнолетно лице. И няма значение дали оригиналният „собственик“ на съдържанието е пълнолетен или непълнолетен. Препращането (без разрешение) на голи снимки или подобни видеозаписи на бивше гадже на трети лица е забранено по силата на Наказателния кодекс, забраняващ разпространението на порнография, особено, когато изображенията са на непълнолетно лице (вижте „Какво означават „онлайн тормоз“, „инсценирано насилие“ и „секстинг“?“, стр. 31). Обсъдете тази тема със семейството си и дайте да се разбере, че да се препраща такова съдържание или да се показва на други хора е наказуемо деяние. Освен това много уебстраници за разглеждане или сваляне на подобни снимки и видео съдържание са източник

на вируси, компютърни червеи и друг зловреден софтуер.

Въпросите за авторското право също трябва да бъдат обсъдени с децата и младите хора. Биха могли да възникнат проблеми, ако например детето Ви качва в торент-сайт или изпрати на приятел музика, филм или игра, защитени с авторски права.

Съвети:

- Преди детето Ви да започне да използва интернет, трябва да разгледате заедно основните законови разпоредби.
- Говорете с родителите от приятелския кръг на детето Ви. Те съгласни ли са децата им да снимат другите и да обменят снимки през чат приложенията или в интернет? Децата също трябва да бъдат попитани за мнението им!
- Научете децата си да бъдат внимателни, когато боравят със собствени и с чужди авторски произведения (включително снимки или текстове) и им разяснете идеята за авторското право в интернет. Децата трябва да разберат, че кражбите могат да се отнасят и до интелектуалната собственост.
- Трябва да сте модел за подражание по отношение на произведенията с авторско право. Наред с използването на интернет трябва да се замислите дали ползвате пиратски филми, компютърни игри, музика или хакнати програми и приложения.

Полезни връзки:

- За защитените от Закона за авторското право видове произведения и съдържание в интернет можете подробно да прочетете на сайта Copyrights.bg: http://copyrights.bg/авторско-право/авторско-право-и-дигитални-технологи/интернет-и-авторско-право/.

14. Какви ценови капани дебнат?

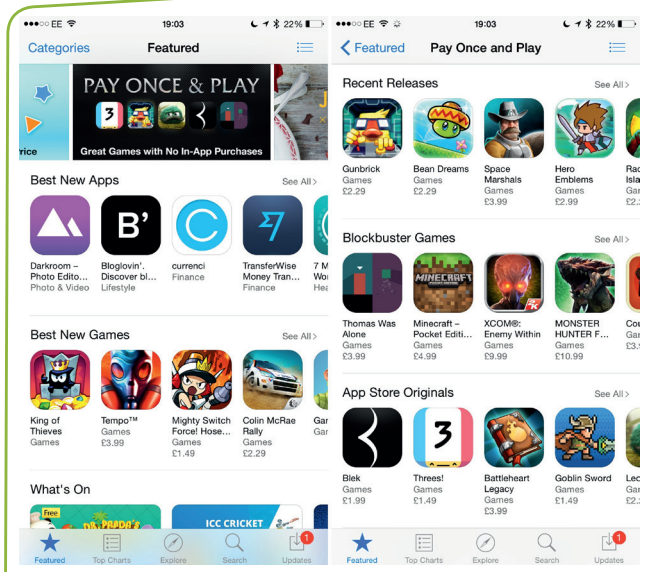

Основните виновници, когато става въпрос за непредвидени разходи, са приложенията. Дори ако се предлагат безплатно, много от тях имат опцията да включват допълнителни функции срещу заплащане. Трябва да деактивирате т.нар. in-app покупки (вижте полезните връзки). Дори приложенията, които първоначално са били безплатни, могат да станат платени, когато се актуализират! Ето защо е добре да се изключи функцията за автоматична актуализация на мобилния телефон и да кажете на детето, че трябва да осъществява всякакви актуализации ръчно. Ако приложението изисква допълнителни правомощия, те трябва да бъдат внимателно прегледани.

Сметката може да нарасне и като се кликне върху някоя реклама - особено при безплатните приложения или демо-версиите. Този вид реклама не може да се изключи или може да се премахне само след закупуването на пълната версия на продукта. Разгледайте типичните форми на реклама заедно с детето си и обсъдете целта им. По този начин детето Ви ще стане по-внимателно и постепенно ще

се научи да преценява по-добре. Някои приложения хитро прикриват рекламата, като я представят като ново съобщение в пощата или подобно. Това също трябва да бъде обяснено на детето.
Ако рекламата Ви препрати към друг уебсайт в интернет, това може да ви абонира автоматично за услуга, която не желаете. Освен това тези страници могат да имат неподходящо за деца и тийнейджъри съдържание. Поради тази причина е важно да не се кликва върху рекламите и да се следят стриктно сметките за телефон.

Свързването с номера за услуги или със специални номера също може да доведе до неочаквани разходи. Когато се обажда, детето Ви трябва да обърне внимание на кого звъни и какъв е номерът, на който звъни. Ако номерът няма типичния местен код или мобилен префикс, а започва с 090, е по-добре да не му звъни! Ако подобен номер се появи в списъка с пропуснати повиквания, това може да е измамна схема. Мобилният телефон се набира за много кратко време, което не позволява на потребителя да вдигне (клипване). Ако след това наберете номера, завишените цени на минута могат набързо да Ви натрупат голяма сметка. Ако едно приложение иска от Вас да му разрешите да осъществява повиквания или да изпраща текстови съобщения самостоятелно, бъдете нащрек (за Android такова приложение е „Payable services“).

Понякога дори текстовото съобщение може да се окаже много скъпо, ако се изпрати до специален (предимно петцифрен) номер. Това включва услугите, които се поръчват и заплащат с текстово съобщение. Тези услуги с добавена стойност се предлагат например при гласуването в телевизионни шоу-предавания, при поръчването на рингтонове или участието в състезания.

Текстово съобщение от непознат номер със съдържание „Помниш ли ме от миналия уикенд? Свържи се с мен!“ може да предизвика любопитство и да подкани към отговор. Номерът трябва да бъде внимателно проверен, за да се уверите, че не е специален.

Когато поръчвате рингтонове, игри и т.н. чрез текстово съобщение, има опасност да попаднете в т.нар. „абонаментен капан“. Въпреки че рингтонът е единственото нещо, което сте поръчали, малкият шрифт може да гласи, че всъщност сте сключили седмичен или месечен абонамент, който се заплаща. Ако детето Ви попадне в някой от тези абонаментни капани, можете да потърсите правата си през Комисията за защита на потребителя

Предложете на детето Ви да изпраща съобщения само до приятелите си и до семейството. Всички други евентуални получатели трябва да бъдат обсъждани с Вас - поне в началото. Проверявайте месечните сметки за телефон заедно с детето и следете дали няма нещо необичайно.

Съвети:

- Проучете настройките на телефона или се обърнете към оператора си, за да блокирате обажданията от други страни или през интернет.
- За съжаление все по-често изникват нови неща, така че вие и детето Ви не трябва да разчитате само на гореспоменатите деактивации. Разберете се с детето си, че ще се допита до Вас, ако не е сигурно дали могат да възникнат някакви допълнителни разходи.
- Деактивирайте функцията за автоматично актуализиране на приложенията, защото то може да доведе до промени в правата за достъп. Уверете се, че следите нещата и извършвате актуализации само ръчно. Добра идея е да дадете този съвет и на детето.
- Обсъдете темата за разходите и рекламите. Можете да се договорите например, че детето няма да кликва върху рекламните банери към приложенията.
- Помолете детето да Ви каже, ако се случи да кликне върху реклама или ако изпрати текстово съобщение до специален номер. След това можете да проверите телефонната сметка. Ако установите, че има начислени суми, които можете да проследите до този тип дейност, не трябва да ги плащате. Най-напред се допитайте до Комисията за защита на потребителя.
- Все повече и повече телефони имат интегриран NFC модул (NFC=Near Field Communication). С такива телефони можете да заплащате малки суми, без да въвеждате PIN код. Когато купувате мобилен телефон, поинтересувайте се дали има тази опция и ако е така - я деактивирайте.

Полезни връзки:

- Повече за in-app покупките можете да прочетете на сайта Digital.bg: http://www.digital.bg/novini/какви-уловки-крият-безплатните-игри-news30349.html
- От сайта на Епъл можете да получите повече информация за онлайн магазините за приложения и условията за плащане: https://www.apple.com/legal/internet-services/itunes/bg/terms.html.

15. Какво означава „роуминг“?

Роуминг представлява възможността да се използва мобилният телефон в чужбина. Мобилното устройство автоматично избира чуждестранна мрежа, когато потребителят напусне България или е близо до границата. Потребителят получава текстово съобщение, което го уведомява за промяната в цените за обаждания и текстови съобщения. Промяната в мрежата означава, че провеждането на разговори, изпращането на текстови и мултимедийни съобщения и използването на интернет могат да станат значително по-скъпи. Ако решите да използвате мобилен интернет (а не безжични мрежи), за да изпратите снимка в къщи или да я качите в социалните мрежи, то това може да доведе до генериране на непланирани разходи. По-добре е да изпратите снимките, които сте направили, когато се приберете.

Провеждането на разговори по мобилния телефон в страните извън ЕС трябва да се осъществява само в спешни случаи, като разговорите трябва да бъдат много кратки. Също така, ако получите входящо обаждане или прослушате гласовата си поща, докато сте в чужбина, сметката Ви ще нарасне. Изпращането на текстови съобщения е по-практично - едно кратко съобщение с основното послание може да бъде достатъчно.

В Европа, цените на роуминга са били намалени, основно поради натиска от страна на ЕС (вижте таблицата). По-евтино е да получавате входящи обаждания от България, отколкото Вие да инициирате изходящи от друга страна.

Ограничения на таксите за роуминг (вкл. ДДС).	**до 30 юни 2014**	**от 1 юли 2014** *
Изходящи повиквания на минута	0,29 евро	0,23 евро
Входящи повиквания на минута	0,08 евро	0,06 евро
Трафик на данни за МБ	0,54 евро	0,24 евро
Текстово съобщение (изходящо); входящо - безплатно	0,10 евро	0,07 евро

Източник: http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/roaming-tariffs

Ако детето Ви има смартфон с интернет връзка, е добре да му обясните, че много приложения влизат в интернет съвсем самостоятелно. За да се предотврати трафикът на данни в роуминг, изключете опцията за свързване към интернет чрез данни, когато сте в чужбина.

Все повече оператори предлагат специални пакети, особено за държавите от ЕС. Ако детето Ви възнамерява да провежда много разговори, докато е в чужбина, има смисъл да закупите такъв пакет. Подобни пакети могат да бъдат закупени и за мобилен Интернет. Обаче трафикът на данните, броят на текстовите съобщения и на минутите за разговори обикновено са ограничени. Обикновено човек получава съобщение, когато изразходи потреблението по пакета. Внимание: В този случай, ако пакетът не бъде удължен, ще бъдат приложени нормалните тарифи за услуги в чужбина.

Съвети:

- Обяснете на детето си, че в чужбина важат различни мобилни тарифи и те бързо могат да увеличат сметката. Може да е от полза да направите една примерна сметка, като използвате горната таблица или тарифите на мобилния оператор.
- Преди да заминете на почивка, проверете дали има по-евтин пакет с минути и интернет достъп за страната, в която отивате.
- Друга идея е умишлено да изключите телефона, докато сте в чужбина и да си починете без него. Това ще ви позволи да прекарате времето си заедно по-пълноценно!
- Не забравяйте, че пощенските картички също са един чудесен начин да изпратите поздрави в къщи.
- При по-дълги пътувания можете да обмислите закупуването на международна SIM-карта или SIM-карта за съответната страна.

16. Вредно ли е облъчването от мобилните телефони?

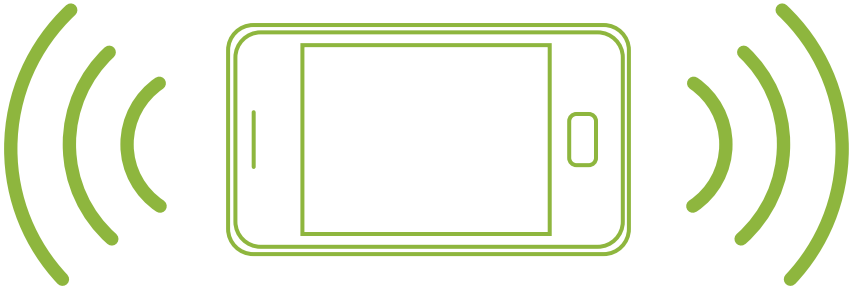

Най-вероятно сте чули за дискусията по темата дали облъчването от мобилните телефони е опасно. За съжаление, все още няма еднозначен отговор на този въпрос. Тъй като мобилните устройства използват електромагнитна вълни за пренос на данните, всеки мобилен телефон излъчва радиация. Човешкото тяло поглъща тази радиация. Това, което можем да кажем, е, че най-добрият начин за притежателя на мобилно устройство да се предпази от евентуалните вредни ефекти е да има устройство в съответствие с международно признатите SAR (специфична стойност на поглъщане) стойности и да вземе няколко предпазни мерки.

Съвети:

- Новият мобилен телефон трябва да има SAR стойност по-малка от 2 вата на килограм. SAR стойността може да се установи от информацията, която производителят е предоставил в интернет.
- Облъчването от мобилните телефони е най-силно, когато търсят връзка. Сложете телефона до ухото чак след като се е свързал и позвъни.
- По-принцип на колкото по-голямо разстояние се държи мобилният телефон, толкова по-добре. Ето защо е разумно да си вземете чифт слушалки (слушалки с вграден микрофон) или високоговорител за колата.

Полезни връзки:

- За SAR стойностите и начина за изчисляването им вижте в Уикипедия: http://bg.wikipedia.org/wiki/SAR_стойност

17. Какво трябва да направя, ако телефонът се счупи?

Ако възникне дефект в телефона (черен дисплей, функциите не работят и т.н.) през първите 24 месеца от закупуването му, в зависимост от вида на дефекта можете да се възползвате от гаранцията. Проверете гаранционната карта или уебсайта на производителя, за да разберете какви дефекти се покриват. Ако не сте сигурни, например при външно увреждане на мобилния телефон, можете да позвъните на номера за обслужване на клиенти или да се обърнете към специализирания дилър на тази марка телефони за информация. Може да си струва да се заплати за поправка на телефона.

Ако мобилният телефон е достигнал края на живота си, трябва да го изхвърлите по безопасен начин, който предпазва околната среда. Има различни магазини и уебсайтове, които изкупуват или приемат дефектни мобилни телефони.

Мобилният телефон, и по-конкретно смартфонът, все струва нещо, дори и ако вече не работи. Мобилните телефони съдържат много ценни суровини като злато, паладий или кобалт, както и редки метали. Около 80% от компонентите на мобилния телефон могат да бъдат рециклирани. Те са прекалено ценни, за да ги изхвърлите в кофата, където така или иначе не им е мястото. Заедно с детето си помислете дали старият телефон може да бъде върнат на оператора. Това е добър начин да повишите осведомеността на детето за опазването на околната среда.

Съвет:

- Ако решите да предадете за рециклиране стария си телефон, не забравяйте да извадите SIM картата си. Трябва също така да изтриете паметта на телефона и да зададете фабричните настройки, за да изличите всяка лична информация.

Полезни връзки:

- Можете да видите какви цени се предлагат за стари мобилни телефони на сайта Reusum: http://www.Emag.bg

18. Какво трябва да направим аз или детето ми при кражба на телефона?

Ако мобилният телефон на някой член от семейството бъде откраднат, незабавно помолете мрежовия оператор да блокира SIM картата. Винаги е добре да пазите под ръка Вашия телефонен номер (съхраняването му в телефона няма да помогне в подобен случай). След това съобщете за кражбата в полицията. Трябва да предоставите и серийния номер на апарата, т.нар. IMEI. Можете да разберете този номер много лесно, като наберете *#06# на мобилния си телефон. Друг вариант е да погледнете или под батерията (в случай, че батерията може да се извади), или на оригиналната опаковка, или върху фактурата за мобилния Ви телефон. Трябва да го запишете и да го пазите в случай, че изгубите телефона си.

Операционните системи Android, iOS и Windows Phone също предлагат различни услуги за локализиране или блокиране на изгубен смартфон - например Android device manager на Google или iCloud на Apple. Когато купувате мобилен телефон в магазина, попитайте за тези услуги. Можете да научите повече за тях в сайта на производителя на телефона или в сайта на съответната операционна система.

При смартфоните, имате възможност да активирате приложение - система за защита срещу кражба. Например можете да регистрирате номер, с който от разстояние да контролирате откраднат или изгубен телефон, да заключвате функциите му, да триете информация и да поискате да Ви изпрати текущото си GPS позициониране. Тази информация може да е от полза на полицията в тяхната работа.

Съвет:

- Пазете PIN, PUK, IMEI номерата, а дори и снимка на телефона в къщи, така че да са Ви под ръка, ако потрябват. Детето Ви също може да си запише телефонния си номер (ако се наложи да блокира SIM картата) и да го носи в портмонето си.
- Претъпканият обществен транспорт и оживените улици предлагат чудесни възможности на крадците. В подобни ситуации е добре детето да използва PIN за заключване на телефона и да избягва да го носи в раницата си, а по-скоро да го държи под ръка.

Полезни връзки:

- За приложения за проследяване на изгубен телефон можете да прочетете в Digital.bg: http://www.digital.bg/novini/най-добрите-услуги-за-проследяване-на-изгубени-устройства-news43143.html

19. Детето ми пристрастено ли е към телефона си?

Тази ситуация може би Ви е позната: мобилният телефон звънва или започва да вибрира и разговорът спира, за да може другият да провери какво е най-новото съобщение. Много родители са загрижени, че пристрастяването е напълно възможно и че децата вече не могат да живеят без мобилен телефон. Има нова дума за това: Номофобия (No-Mobile-Phone-Phobia) - означава, че не можете да живеете без мобилния си телефон. Дори да не говорим за пристрастяване или зависимост, има моменти, когато непрекъснатото проверяване на телефона става неуместно и започва да дразни.

За децата и младежите е много интересно и вълнуващо да са в постоянен контакт с връстниците си. Но те имат нужда и от някои насоки за това какво е подходяща употреба. Отчетете важността и социалната функция на мобилния телефон, но дайте да се разбере, че има ситуации, в които няма да толерирате употребата му. Дори ако детето Ви изчака известно време, преди да отговори на съобщението от приятелите си, то продължава да бъде в контакт с тях.

Отделете си време за лични разговори и време да бъдете заедно. На детето Ви също няма да му е приятно, ако другите си гледат телефона по време на разговора, приемат входящо повикване или си пишат съобщения.

Запитайте се: кога Ви дразни, че другите използват телефона си? Кога е важно да не Ви прекъсват? Обяснете, че може да изглежда невъзпитано, ако някой Ви прекъсне, докато говорите, за да чете съобщения на телефона си.

Помислете как Вие самите постъпвате и се опитайте да бъдете модел за подражание, когато използвате телефона си. Възрастните също се изкушават да поглеждат телефона си в неподходящи моменти - само да хвърлят едно око на съобщението, което са получили. Ако родителите винаги държат мобилния телефон пред себе си и прекъсват разговорите, за да отговорят на всяко съобщение, ще им бъде трудно да помогнат на детето да използва телефона си по зрял и отговорен начин.

Можете да въведете време без телефон, докато всички се храните заедно, по време на екскурзия или докато децата си пишат домашните. Обяснете, че домашното може да бъде написано много по-бързо и много по-добре, ако мобилният телефон не звъни и не вибрира през цялото време. За по-малките деца може да е добра идея да се приберат мобилните телефони вечер, за да се избегне изпращането на съобщения през нощта. При по-големите деца мобилните телефони трябва да бъдат поставяни в самолетен режим преди лягане. Това ще позволи на алармата да се включи, като едновременно с това не се получават съобщения.

Независимо дали става въпрос за телевизия, компютърни игри или използване на мобилни телефони, децата имат нужда от времева рамка, за да могат да се справят с огромния обем от медийна информация по подходящ начин. Заедно помислете колко време искате да отделяте за употребата на медии всеки ден и кои медии са особено важни за детето Ви.

Може би от време на време едни „телефонни пости“ могат да бъдат от полза за цялото семейство? Когато това се случи, хората обикновено откриват, че комуникацията без технически средства също работи. Това е особено приятно, когато предстоят творчески, спортни дейности или други вълнуващи занимания.

Съвети:

- Бъдете положително настроени към използването на мобилни устройства. Давайте пример и договорете фиксирано време за използването на мобилни устройства.
- Опитайте се да не заплашвате с отнемане на мобилния телефон. Ако го правите, детето Ви може да престане да се обръща към Вас, когато се сблъска с проблем с телефона или в интернет.

20. Как може детето ми да използва мобилен телефон при спешност?

Всеки знае, че няма смисъл да научаваш телефонните номера на другите наизуст, защото са запаметени в телефонния ти указател. Но е важно детето Ви да запамети Вашия мобилен телефон в случай, че телефонът му се счупи или му падне батерията. Друг вариант е Вашият номер да бъде записан заедно с другите спешни номера. Последните са толкова кратки, че детето Ви трябва да ги знае наизуст. Тъй като е възможно да бъдат забравени или човек да е толкова притеснен, че да не може да си ги спомни, е добре да ги запишете и в телефона. Обажданията до полицията на номер 112 са безплатни за всички оператори. В цяла Европа номер 112 е безплатна услуга за повикване на полиция, пожарната или спасителните служби.

Спасителните служби имат нужда от конкретна информация, за да могат да се отзоват максимално бързо. Добре е да преговорите следните седем въпроса с детето си:

- **Кой се обажда?**
- **Какво се е случило?**
- **Къде се е случило?**
- **Кога се е случило?**
- **Как се е случило?**
- **Защо се е случило?**
- **Кой е пострадал?**

21. Как може един мобилен телефон или смартфон да се превърне в инструмент за творчество?

- Камерата на мобилния телефон дава възможност да се правят не само снимки, но и да се заснемат цели **„фото истории“**. Заедно с детето си помислете за хубав повод за фото история - например семеен рожден ден, сватба и т.н. Изберете поредица от снимки, направете ги и ги качете в софтуерна програма за създаване на компютърни презентации. Можете да добавите допълнителни ефекти.

- Снимките, заснети с мобилен телефон, могат да бъдат редактирани с **графичен софтуер** и да им се добавят комични ефекти.

- **Кой има най-бързите палци?** Организирайте семейно състезание: Кой може най-бързо да напише дадено текстово съобщение, без да допусне нито една грешка?

- **Ориентирате ли се в жаргона на текстовите съобщения?** Попитайте детето Ви какви абревиатури се използват при писането на съобщения. Какво означават LOL, OMG, NZ или GTG? Можете да намерите информация на http://www.safenet.bg/index.php?id=1346 Научете се как да променяте нормалните съобщения и да ги съкращавате, като използвате възможно най-много от популярните абревиатури.

- Един начин да проявите творчество с аудио-функцията е да проведете аудио викторини. Какъв е „днешният звук“? Записвайте ежедневни звуци и карайте другите да ги отгатнат! Ще има ли награда за победителя?

- Организирайте **търсене на съкровище с разпечатани QR кодове**. В интернет има много сайтове, които генерират QR кодове безплатно. Можете да направите QR код заедно, като въведете текст (пъзел или местоположение) в съответния уебсайт, конвертирате го в QR код и го принтирате. Ако поставите разпечатката в къщи и я сканирате с безплатния четец за QR кодове на смартфона, можете да си устроите вълнуващо търсене на съкровище.

Не забравяйте да проверите приложението-четец за QR кодове, преди да го инсталирате, по същия начин, по който бихте проверили всяко друго приложение (вижте стр. 14).

- Можете да организирате широкомащабен **дигитален лов за съкровища** с помощта на геокешинг. С подходящото приложение и със смартфон можете да се включите в лова за съкровище. Това е особено удобно в големите градове, където вече има оставени кешове от други хора. С правилното приложение Вие също можете да оставяте кешове.

- Разбира се, можете да заснемете и кратък филм с мобилния си телефон. Има много идеи за заснемане на подобни филми интернет. Изработката на калъфчета за мобилни телефони също може да бъде много забавна. Тук няма ограничения за творчеството!

Съвети:

- Насърчете детето Ви да използва и по-творческите функции на телефона: не забравяйте, че мобилният телефон е чудесен мултимедиен инструмент, от който може да се възползва цялото семейство. Опитайте се да включите творческите възможности в семейното всекидневие.
- Стимулирайте уменията на детето, като му дадете да Ви покаже как идеите му се превръщат в действителност.

Полезни връзки:

- За геокешинга можете да научите повече на сайта Geocaching-bg.org: http://geocaching-bg.org/index.php

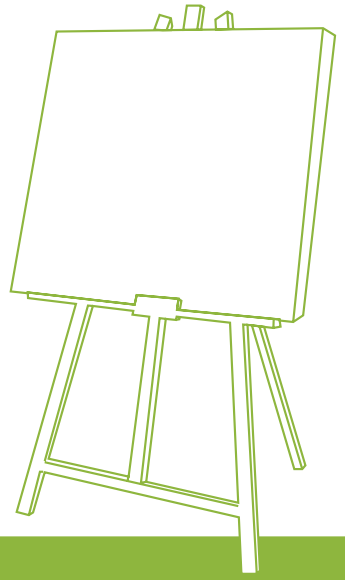

22. Какви мобилни устройства осигуряват достъп на детето ми до Интернет?

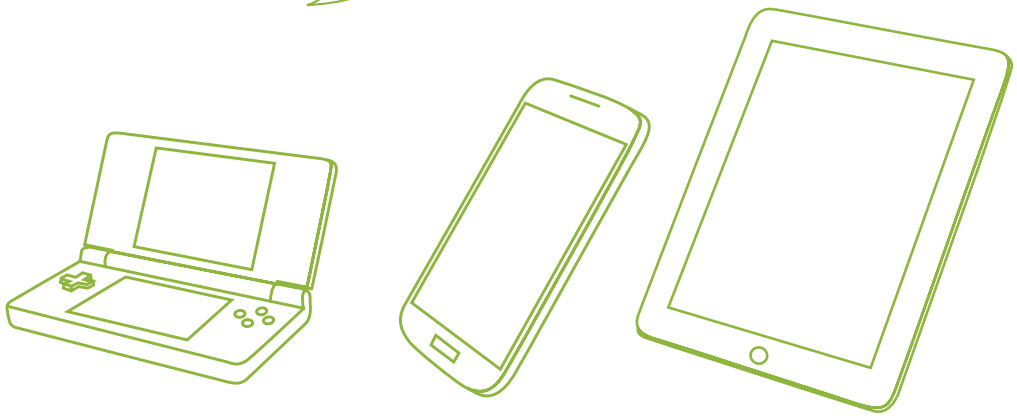

Освен чрез лаптопи и мобилни телефони, децата могат да влизат в интернет и с помощта на някои MP3-плейъри, таблети и портативни игрови конзоли (например PlayStation Vita или Nintendo 3DS). Те позволяват онлайн чат, сърфиране в мрежата, играене на игри или сваляне на други програми. Много родители не си дават сметка за това.

За повечето игри (особено тези, разработени за най-малките) не е необходима интернет връзка. С помощта на настройките можете да ограничите или да забраните достъпа до интернет на устройството.

Можете да зададете възрастови ограничения за Nintendo DSi, така че детето Ви да не може да влиза в PictoChat, браузъра на Nintendo DSi или магазина на Nintendo DSi. Възможно е да ограничите достъпа до Интернет на MP3 плейъри като iPod Touch или портативните конзоли на Sony.

Съвети:

- Влизането в интернет е възможно не само през компютри, лаптопи и мобилни телефони, но и през някои портативни игрови конзоли и MP3-плейъри.
- Обърнете внимание на мултимедийните устройства, които детето Ви използва. Разберете дали интернет връзката е задължителна или не.
- При по-малките и по-неопитните деца можете да деактивирате достъпа до интернет или чат функцията на портативните устройства: повечето игри и функции могат да бъдат използвани без интернет.

23 Къде мога да намеря речник с терминология в областта на мобилните телефони?

Полезни връзки:

Можете да намерите изчерпателен списък с основната терминология на уебсайта на Mobile Security:
http://mobile.securitybg.com/index.php?route=information/information&information_id=9

Някои базови компютърни термини са понятно обаснени на този сайт:
http://www.computerbild.bg/?go=detail&cb_articleId=13

Един още по-богат компютърен речник: http://gamers.canadianforum.net/t89-topic

Някои специфични термини за мобилните телефони на Епъл - айфони:
http://bgiphone.com/topic/2258-iphone-%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0-%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%8F/

Мобилните телефони: 10 съвета за родителите

✔ Отчетете факта, че мобилните телефони са изключително важни за тийнейджърите

Мобилният телефон е централа за връзка и комуникация с връстниците, обща тема на разговор, споделена игрова конзола и още ред други неща. Дори ако детето Ви използва телефона си основно за провеждането на разговори, той пак е важна част от всекидневието му.

✔ Превърнете темата за мобилните телефони в семейно занимание!

Заедно разгледайте функциите и опциите и разберете как мобилните телефони могат да бъдат използвани отговорно и безопасно.

✔ Установете ясни правила за използване на мобилните телефони!

По кое време биха могли и трябва да бъдат изключвани телефоните вкъщи? В какви ситуации или при какви условия (не само семейни) телефоните трябва да бъдат изключвани или поставяни в беззвучен режим? Обсъдете какво съдържание трябва да бъде съхранявано в мобилния телефон и какви неща е по-добре да не бъдат пазени. Детето трябва ли да се допита до Вас, преди да инсталира някое приложение? Кой ще плати разликата в сумата, ако сметката за телефон е по-висока от обичайната? Колко често трябва да се инвестира в нов телефон и какво се случва, ако той се счупи? Ако изготвите правилата заедно с децата, а не им ги наложите, те ще се почувстват уважавани и по-склонни да приемат и прилагат тези правила.

✔ Посочете възможните рискове!

Не всичко, което мобилните телефони могат да правят, е разрешено: поговорете за авторското право, личните права и защитата на личната информация. Договорете се, че детето Ви ще публикува чужди снимки и видео клипове само след изричното съгласие на хората, които участват в тях и че ще внимава, когато публикува личните си данни. Съдържание като нелегално свалена музика няма място в телефона.

✔ Определете време без мобилни телефони и бъдете образцов модел за подражание!

Колкото и да са вълнуващи мобилните телефони, понякога една малка почивка от тях е добро нещо, не само за децата и младежите, но и за възрастните. Това е особено вярно, когато сте на почивка или когато се храните заедно. Времето, прекарано без мобилни телефони, е особено ценно, ако се запълни със семейни дейности.

✔ Не ровете в телефона на детето си скришом!

Детето също има право на лично пространство! Ако детето Ви забележи, че тайно ровите в телефона му, това може да наруши доверието между вас.

✔ Избягвайте да налагате забрани за използване на мобилния телефон.

Дори ако понякога водят до проблеми, мобилните телефони са важна част от всекидневието на детето Ви. Ако наложите някаква забрана, можете да повлияете негативно на изграденото доверие между вас. По-добре е спокойно да обсъдите какво се е случило и заедно да потърсите решения. Това ще покаже на детето, че дори в трудни ситуации Вие сте правилният човек, към когото да се обърне.

✔ Не спирайте да говорите за мобилните телефони!

Постоянно се информирайте за най-актуалните приложения и за това как връстниците на детето Ви използват мобилните си телефони. Разглеждайте помощни уебсайтове. Осведомявайте се за новостите заедно с детето.

✔ Позволете на детето Ви да се превърне с специалист по мобилните телефони!

Редовно карайте детето да Ви показва различните функции и новите приложения на мобилния телефон и говорете за техните предимства и недостатъци. По този начин и Вие, и детето ще бъдете по-добре осведомени, а детето Ви ще се превърне в един малък експерт.

✔ Използвайте мобилния телефон за творчество.

Модерните мобилни телефони са мултимедийни, мултифункционални устройства. Можете да заснемете заедно фото история с камерата на телефона или да се пробвате с геокешинг. Това е начин да развиете творческата страна на детето.

Мобилните телефони: 10 съвета за децата и младежите

✔ Бъдете наясно с тарифния си план!

Колко е включеният интернет трафик, колко минути имате за разговори и колко текстови съобщения можете да изпращате? Кои услуги се заплащат допълнително? Поискайте от мобилния оператор да Ви каже как можете да проверявате кредитния си лимит и го правете, за да не се окаже, че сте го превишили.

✔ Защитете мобилния си телефон!

Информацията от Вашия мобилен телефон не засяга никого другиго. Не давайте мобилния си телефон на други хора и се уверете, че имате различни начини за заключването му като PIN код или заключване с фигура. Паролите трябва да бъдат само Ваши; не ги разкривайте на никого, дори на най-добрия си приятел. Ако имате смартфон, инсталирайте антивирусна програма и система за защита срещу кражба. Паролите и системата за защита срещу кражба могат да помогнат за проследяването на откраднат телефон. Също така си запишете серийния номер на телефона. Можете да го узнаете, като наберете *#06#. Серийният номер може да помогне на полицията да намери откраднат телефон.

✔ Уважавайте другите!

Уважавайте другите! Не трябва да публикувате снимки или видео клипове на други хора, без да сте получили разрешението им. Това важи дори ако препращате снимки или филми само на някои от приятелите си. Публикуваното съдържание винаги има начин да се появи в интернет, дори и след години, когато не бихте искали то да е там!

✔ Пазете се от измами!

Набирането на непознати номера, отговарянето на текстови съобщения, чийто подател не ви е познат - всичко това може да Ви струва скъпо. Често това са т.нар. услуги с „добавена стойност“, които не се покриват от отстъпките по тарифния план. Няма да е лошо да поискате от Вашия оператор да ги блокира. Въпреки това трябва да бъдете бдителни и да не отговаряте на всяко съобщение и на всяко обаждане! Ако все пак нещо се случи, поговорете за него с родителите си. Понякога тези начислени суми може да не бъдат заплащани. Вие и родителите Ви можете да се допитате до мобилния оператор или до потребителския център.

✔ Внимание: Лично!

Вашият мобилен телефон, Вашите пароли и други лични данни - като дата на раждане и адрес са поверителни! Не ги споделяйте с лекота с непознати, компании или уебсайтове, които ги искат.

✔ Дръжте хакерите надалеч!

Хакерите могат да получат достъп до мобилния Ви телефон чрез Bluetooth или чрез обществените безжични мрежи. Изключвайте Bluetooth-а си и деактивирайте опцията на телефона за автоматично свързване с безжични мрежи. Имайте едно наум за мрежите в кафенетата, хотелите, защото повечето от тях не са защитени.

✔ Редовно почиствайте паметта на телефона си!

Не съхранявайте порнографски видео клипове или видео клипове с насилие; в никакъв случай не ги показвайте на другите и не ги разпространявайте. Това може да се разглежда като престъпление! Ако някой Ви изпрати такова съдържание, е най-добре веднага да го изтриете.

✔ Тормозът е напълно недопустим - както по телефона, така и в интернет.

Не препращайте и не препоръчвайте никакви съобщения, изображения или видео клипове, които могат да обиждат или наранява другите. Разпространяването на подобен тип съобщения е ужасно преживяване за човека, който е обект на тези атаки, а може да бъде и наказуемо. Помислете си как бихте се почувствали, ако това се случи на Вас. Оправданието „Беше само шега“ просто няма да мине. Ако сте жертва на тормоз, потърсете помощ - поговорете с родителите си, учителите или други хора, на които вярвате. Никой не трябва да позволява да бъде жертва на онлайн тормоз.

✔ Тишина, моля!

Понякога мобилните телефони могат да бъдат много дразнещи - особено за околните. Шумните разговори по телефона или слушането на силна музика на обществени места често пречат на другите. Не винаги е необходимо веднага да отговаряте на телефонните обаждания и текстовите съобщения. В много ситуации, като например в разгара на личен разговор или по време на хранене, не е възпитано непрекъснато да се поглежда към телефона. Когато карате колело или се разхождате, не винаги можете да отговорите както трябва и обаждането е по-скоро разсейващ фактор.

✔ Използвайте телефона си за творчество!

Мобилният телефон/смартфонът може да прави много повече от това да изпраща съобщения или да снима. Можете да го използвате, за да направите QR код, да отидете на дигитален лов за съкровища с геокешинг или да заснемете видео и да го изпратите в някой конкурс. Покажете на родителите си нещата, които мобилният Ви телефон може да прави - със сигурност ще бъдат изненадани!

Приложенията: 10 съвета за деца и младежи

✔ Колкото по-малко, толкова повече!

На никого не са му нужни стотици приложения на телефона. Инсталирайте само приложения, които наистина използвате. Премахнете старите приложения, които вече не са Ви нужни.

✔ Бъдете критични!

Популярността на едно приложение и потребителските рейтинги не винаги са гаранция, че то е безопасно. Поровете се в интернет и вижте какво имат да кажат другите за конкретното приложение. Дори приложенията, които приятелите Ви използват, могат да водят до злоупотреби.

✔ Избягвайте неизвестни източници за сваляне на информация

и използвайте само официалните виртуални магазини за приложения.

✔ Какво иска едно приложение от Вас?

Необходимо ли е на някоя игра да има достъп до списъка Ви с контакти? Проверете какви права за достъп иска приложението. Ако нещо Ви се стори странно, по-добре потърсете друго приложение.

✔ Четете общите условия!

Разгледайте общите условия. Обърнете специално внимание на правилата за платените услуги. Те могат да бъдат разпознати по знаци като € или $ или по думи като евро, долар или лева. Ако има нещо неясно, поискайте съвет от родителите си.

✔ Дръжте нещата под контрол!

Приложенията не трябва да се актуализират автоматично. Правете това ръчно и проверявайте дали промените не изискват права за достъп. Ако имате колебания, винаги можете да намерите алтернативен вариант.

✔ Следят ли Ви?

Много приложения искат да знаят точно къде се намирате. За навигационно приложение това е напълно нормално. Включвайте GPS и другите услуги за локализация само когато имате нужда от тях. Трябва да изключите услугите за локализация на операционната система. Изключете Bluetooth и автоматичното свързване с безжични мрежи, когато не са необходими.

✔ Всичко ли е безплатно?

Безплатните приложения често са спонсорирани от реклама. Никога не знаете какъв уебсайт или каква функция може да стои зад рекламите. Избягвайте да кликвате върху тях. Много приложения Ви позволяват да правите т.нар. in-app покупки. Не се подвеждайте: най-сигурно е да блокирате тази функция.

✔ Безопасността е на първо място!

Използвате ли мобилния си телефон, за да влизате в интернет? Ако да, инсталирайте антивирусна програма. Редовно защитавайте данните си (телефони, контакти или снимки), като ги съхранявате на други устройства. Много производители на мобилни устройства предлагат собствени програми за тази цел; ако нямат - то можете да използвате приложение за архивиране.

✔ Бъдете в крак с новостите!

Редовно актуализирайте операционната си система. Приложенията също трябва да бъдат постоянно актуализирани. Винаги проверявайте дали правата на достъп не са били разширени по време на актуализация и дали това наистина е необходимо (например поради наличието на нови функции).

Правна информация

Различни видове злонамерени действия и злоупотреби спрямо деца и млади хора през интернет и мобилни комуникации попадат под регулацията на Наказателния кодекс, Закона за електронни съобщения, Закона за защита на личните данни, Закона за закрила на детето, Закона за авторското право. Не всички обаче са криминализирани. Действията, които са наказуеми, са следните:

- Установяване на контакт с непълнолетно лице с цел сексуална злоупотреба.
- Изпращане или показване на непълнолетно лице на материал с порнографско съдържание.
- Създаване, разпространяване и притежаване на порнографски материал, за чието производство е използвано непълнолетно лице (това дава възможност за съдебно преследване и на секстинга).
- Неразрешен достъп до чужда информация в интернет – чрез пробив на пароли, използване на зловреден софтуер и др.
- Заснемане на непълнолетно лице без писмено съгласие от родител или настойник.
- Разпространяване на съдържание, подбуждащо към дискриминация, насилие или омраза, основани на раса, народност или етническа принадлежност.

Печат

На „ти“ ли сте с мобилните телефони? - родителски наръчник за мобилни телефони, мрежи и приложения

Първо български издание, 2015 г.

Редактори: Георги Апостолов, Луиза Шахбазян

klicksafe е инициатива по програмата на ЕС за Безопасен Интернет. klicksafe е съвместна дейност на медийния орган (LMK) на Рейнланд-Пфалц (координация) и медийния орган на Северен Рейн-Вестфалия (LfM). Проектът е съфинансиран от програмата на Европейския съюз „Безопасен Интернет плюс“: http://ec.europa.eu/saferinternet

и

Handysektor - информационна услуга за млади хора, която не съдържа реклами. Уебсайтът е съвместен проект на медийния орган на Северен Рейн-Вестфалия (LfM) и mpfs. Ръководител на проекта е Маркус Меркле (от mecodia GmbH).

Автор:
Йоханес Венцел

Концепция и редакция:
Мартин Мюсгенс

Редакционен сътрудник:
mecodia GmbH

Съдържание:
За klicksafe: Мехтхилд Апелхоф
За Handysektor: Мехтхилд Апелхоф (LfM), Томас Ратгеб (mpfs)

Адрес за контакт:

Медиен орган (LfM) на Северен Рейн-Вестфалия
Zollhof 2, 40221 D - Дюселдорф
Тел: + 49 (0)211 -77007 -0
Факс: +49 (0)211-727170
Имейл: info@lfm-nrw.de
URL: www.lfm-nrw.de

Адреси:

Офис на Фондация „Приложни изследвания и комуникации“:
София 1113, ул. Александър Жендов 5

Координатор на Центъра за безопасен интернет за България
www.safenet.bg
www.web112.net

Офис на Асоциация Родители
София, жк. Яворов, бл. 73, ет. 2

Оператор на Българската линия за онлайн безопасност (тел.124 123; 14/15 ст. За целия разговор)
www.helpline.bg

Въпреки внимателната подготовка на настоящата брошура, издателят не може да бъде подвеждан под каквато и да било отговорност, относно достоверността на предоставената информация.

Настоящата публикация е лицензирана под Криейтив Комънс „Признание – Некомерсиално – Без производни 3.0 Германия“ (by-nc-nd), което означава, че когато цитирате klicksafe и Handysektor, съдържанието може да бъде възпроизвеждано, разпространявано и предавано в непроменена форма и за некомерсиална употреба (например онлайн). Текстът на договора може да бъде намерен на: http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/de/.

Дизайн, оформление и илюстрации:
www.stilfreund.de

Корица:
© Scanrail, www.fotolia.com

Национален център за безопасен интернет
www.Safenet.bg

На „ти“ ли сте с мобилните телефони? - родителски наръчник за мобилни телефони, мрежи и приложения

Издател:

klicksafe.de

klicksafe е инициатива в рамките на програмата на ЕС за Безопасен Интернет. klicksafe разполага с финансовата подкрепа на Европейския съюз, http://ec.europa.eu/saferinternet.

klicksafe включва:

LMK Landeszentrale für Medien und Kommunikation Rheinland-Pfalz

Медиен орган (LMK) на Рейнланд-Пфалц
www.lmk.de

lfm: Landesanstalt für Medien Nordrhein-Westfalen (LfM)

Медийния орган на Северен Рейн-Вестфалия (LfM)
www.lfm-nrw.de

и

handysektor.de smart + mobile

Handysektor е информационна услуга за млади хора, която не съдържа реклами. Уебсайтът е съвместен проект на медийния орган на Северен Рейн-Вестфалия (LfM) и mpfs. Ръководител на проекта е Маркус Меркле (от mecodia GmbH).

lfm: Landesanstalt für Medien Nordrhein-Westfalen (LfM)

mpfs Medienpädagogischer Forschungsverbund Südwest